

Kulturdepartementet

Oslo, 16. oktober 2020

Covid-19: Kartlegging av hva som kan opprettholde aktivitetsnivået i idretten og frivilligheten

Voksenopplæringsforbundet (Vofo) takker for muligheten til å komme med tilbakemelding på kartleggingen av hva som kan opprettholde aktivitetsnivået i idretten og frivilligheten. Vofo er interesseorganisasjonen til de 14 offentlig godkjente studieforbundene i Norge. Studieforbundene er utdanningsinstituttet til frivillig- og ideell sektor, og bidrar til organisert opplæring i og gjennom over 500 frivillige og ideelle medlemsorganisasjoner og deres mange tusen lokale lag og foreninger.

Vofo har samarbeidet med de andre paraplyorganisasjonene som har mottatt forespørselen, og kartlagt blant studieforbundene og våre regioner som er tett på målgruppa. Våre svar vil basere seg på frivillig organisasjoners kursaktivitet (heretter også omtalt som kursarrangører).

Våre tilbakemeldinger dreier seg i hovedsak om hvordan best mulig tilrettelegge for 1) fysiske kurs og 2) digitale kurs. Å møtes fysisk er ønskesituasjonen i de aller fleste organisasjoner, men i den grad digitale kurs er eneste mulighet så må disse foregå på mest mulig formålstjenlig måte.

Vofos innspill til stimuleringsordningen

Fysiske kurs:

- Kursarrangører får tilgang til offentlige eide lokaler under samme prinsipp som tilgangen til gratis undervisningslokaler.
- Myndighetene samkjører kravene og tilbudet til frivillige organisasjoners aktivitet.
- Økte kostnader pga smittevernrestriksjoner dekkes av ekstra økonomisk tilskudd.

Digitale kurs:

- Unntak om nettundervisning og antall timer i forskriften videreføres i 2021.
- Myndighetene tilrettelegger for kompetanseheving via paraplyorganisasjonene gjennom økonomisk støtte.
- Et eget løft for frivillig sektor på digitale undervisningsmetoder.
- Økte kostnader pga smittevernrestriksjoner dekkes av ekstra økonomisk tilskudd.

Hvilke aktiviteter er det i dagens situasjon ikke mulig å gjennomføre som følge av restriksjoner?

Svært mye av frivillig sektors kurs- og opplæringsaktivitet har blitt avlyst som følge av restriksjoner, foreløpig rapportering tilsvarer en reduksjon tredjedel av antallet kurs sammenlignet med fjoråret¹.

¹ Dette er en prognose basert på et utvalg av studieforbund.

Fysiske kurs

Koronasituasjonen fører til at frivillige organisasjoner møter på utfordringer, bl.a.:

- Større fysiske kurs innendørs kan ikke avholdes
- Ordinære lokaler er uegnede med tanke på smittevern
- Begrenset tilgang på offentlige undervisningslokaler
- Samlinger med nærkontakt kan ikke gjennomføres
- Mange deltakere i risikogrupper
- Kursdeltakere som ikke tørr å delta
- Kurs som krever reising og overnatting kan ikke avholdes

Digitale kurs

Det er også utfordringer for frivillige organisasjoner som gjennomfører digitale kurs:

- Kurs som ikke egner seg til å bli gjennomført digitalt
- Kursdeltakere med lave digitale ferdigheter, eller uten tilgang til digitale verktøy
- Kursledere/frivillige med lave digitale ferdigheter, eller uten tilgang på digitale verktøy
- Områder hvor det er begrenset tilgang på internett

Hvilke aktiviteter lar seg helt eller delvis gjennomføre, og hvilke endringer/tilpasninger har vært nødvendige?

Studieforbundene fikk mars 2020 unntak fra voksenopplæringslovens forskrift om antallet påkrevde kurstimer og begrensning på nettundervisning. Dette medførte at studieforbundene og medlemsorganisasjonene fikk muligheten til å holde digitale kurs med minimum 4 timers varighet. Dette har gitt frivillig sektor muligheten til å opprettholde noe av sin kursaktivitet på nett. Studieforbundene rapporterer at 0-25 % av kursene helt eller delvis har latt seg gjennomføre. Enkelte organisasjoner har kombinert fysiske oppmøte med nettsamlinger. Det har videre vært mulig for noen kursarrangører å gjennomføre noe kursaktivitet utendørs, men av naturlige årsaker blir det mindre muligheter for dette i tiden framover.

Hvilke nye aktiviteter har blitt etablert som følge av koronakrisen?

Digitale kurs er nytt for de fleste av studieforbundene. Med unntakene til kravene i forskriften fikk studieforbundene muligheten til å gjennomføre kurs på nett. Dette var avgjørende for både å starte opp nye tilbud og slutføre påbegynte kurs slik at studieforbundene kunne opprettholde noe aktivitet i denne perioden. Det er imponerende å se hva studieforbundene har fått til i denne perioden, med alt fra håndarbeidskurs i Norges husflidslag til likepersonskurs i Autismeforeningen på nett.

Hvilke nye aktivitetstilbud har/har ikke fungert og hvorfor?

Digitale kurs

Selv om digitale kurs har vært avgjørende for kunne videreføre noe av kursaktiviteten i de frivillige organisasjonene, så er likevel en gjennomgående tilbakemelding at dette er noe de gjør fordi det er viktig å videreføre et tilbud. Det er i mange tilfeller ikke den ideelle løsningen, men en kriseløsning. Kursarrangørene gjør så godt de kan, men ønsker sterkt både å bedre mestre nettpedagogikk og de digitale plattformene. Det kreves støtte og kompetanse til å gjøre det best mulig.

Studieforbundene melder for eksempel om at digitale kurs i dagens form fungerer bra til fagformidling, til en viss grad til diskusjon, og i liten grad til relasjonsbygging. Dette viser at det er behov for å utvikle digitale undervisningsmetoder i denne sektoren.

For å fremme økt aktivitet, hva slags type støtte er det mest behov for?

Fysiske kurs

Kursarrangørene melder om et økt behov for å kunne benytte større lokaler/andre lokaler enn de de benytter i dag. Dette er lokaler som til en viss grad finnes lokalt, men som ikke omfattes av tilgangen til gratis undervisningslokaler. Det kan være både private undervisningslokaler, og det kan være andre offentlig eide lokaler (for eksempel kulturhus, scenerom, rådhus, kantiner og fritidsklubber). Økt tilgang til lokaler vil være et avgjørende tiltak for å kunne opprettholde fysiske kurs.

Videre melder mange om at for å kunne gjennomføre kurs så må man av smittevern hensyn ha mindre grupper enn tidligere. Dette er et dilemma for mange kursarrangører, skal man sette opp flere små kurs, eller tilby kurs til færre? Siden ressursene som kreves for et kurs ofte ikke endres nevneverdig med et lavere antall deltakere, så kan dette føre til en større belastning på de frivillige organisasjonene for å kunne ha samme tilbud som de har hatt tidligere. Samtidig så er behovet for tilbudet i mange tilfeller ikke redusert, kanskje til og med økt. Utgiftene til ekstra kostnader for å overholde smittevernveileder er altså en stor utfordring, sammen med utfordringene om ikke å slite for mye på de frivillige ressursene.

Digitale kurs

For studieforbundene er det avgjørende å videreføre unntaket fra forskriften på nettundervisning og antall timer som per nå gjelder ut året. Dette vil føre til en forutsigbarhet for kursarrangørene. Videre er det et stort behov for økt kompetanse på digitale undervisningsmetoder og hvordan utnytte de digitale plattformene. Lærings- og innsatsviljen på dette er stor, men det er et stort behov for å få tilgang på kunnskap om de mulighetene som ligger i de tilgjengelige plattformene.

Hvilke koordinerings- og samhandlingsgrep vil fremme økt aktivitet?

Fysiske kurs

Studieforbundene og kursarrangørene melder om et behov for bedre samarbeid mellom frivilligheten, kommuner og fylkeskommuner. Spesielt bedre koordinering og samhandling med kommuner som forvalter lokalene som kursarrangørene er avhengige av. Flere lokaler i det offentliges eie må gjøres tilgjengelig for kursarrangører. I dagens lovverk er offentlige undervisningslokaler gratis for studieforbund. Disse undervisningslokalene blir i dag ofte ikke gjort tilgjengelig pga (lokale) smittevernrestriksjoner, men selv der lokalene blir gjort tilgjengelig er de ofte ikke store nok for å dekke det nye behovene. Derfor er det viktig at også andre lokaler som det offentlige rår over blir gjort tilgjengelig når de ikke er i bruk av kommunen selv. Dette vil gjøre det mulig for flere å gjennomføre kursaktivitet mens de hensyntar smittevernkrav.

Frivillige organisasjoner melder også fra om krevende samarbeid med kommunene. Sett bort fra situasjoner som der en kommune blir «rød» og må sette inn særskilte tiltak, så er det ellers viktige at det offentlige så langt det lar seg gjøre opptre likt, har like krav og begrensninger. Det er svært krevende for studieforbundene og sentralleddene i frivillige organisasjoner å følge opp lokallag som til stadighet får forskjellige svar på hvilken aktivitet de kan arrangere fra kommune til kommune.

Studieforbundene melder om at mer kompetanse på smittevern er ikke det mest avgjørende, her er det allerede gjort mye bra arbeid. Det er likevel viktig at det tilrettelegges for gode rutiner på dette området, og at det også her i så stor grad som mulig snakkes samme språk og legges felles forutsetninger. Her har Vofo, samt mange andre paraplyorganisasjoner, allerede gjort en stor innsats for å skape smittevernveiledere. Det er likevel viktig at dette gjennomførte arbeidet holdes ved like og ikke blir en hvilepute. Vofo bidrar gjerne i enda større grad til samhandling her.

Digitale kurs

Økt aktivitet i digitale kurs kan sikres gjennom økt kompetanse på digitale undervisningsmetoder og digitale plattformer, samt tilgang på gode digitale verktøy. Her har Vofo og studieforbundene en helt særegen posisjon. Vi ser at det er bevilget store summer til utvikling av digitale undervisningsmetoder i Universitet og høyskolesektoren, men ser at disse i liten grad treffer frivillig sektor. Frivillig sektor trenger et eget løft på digitale undervisningsmetoder.

Stimuleringsordning for idretten og frivilligheten

Vofo er fornøyd med at det regjeringen foreslår en ny støtteordning til frivilligheten og idretten. Vi støtter forslaget om at det skal tas høyde for at virkemiddelbruken kan variere i ulike deler av sektoren, og at det kan tildeles midler til samordnende tiltak i regi av sentralledet i organisasjonene. Studieforbundene er et viktig virkemiddel og kan samordne flere tiltak for frivillig sektor.

Regjeringens kompensasjonsordning for frivilligheten skulle lette på de økonomiske tapene, men svært mange organisasjoner, lokale lag og foreninger har ikke fått eller søkt om kompensasjon. Kravet om at tap må overskride 25 000 kroner og at søkerne må ha under 60% statlige tilskudd har medført at svært mange organisasjoner og lokale lag ikke oppfyller vilkårene.

Kulturdepartementet skriver i forslaget til statsbudsjett at formålet med stimuleringsordningen er å gi incentiver til å utvikle og gjennomføre arrangementer og aktiviteter som er tilpasset smittevernsituasjonen. Studieforbundene forvalter allerede tilskuddsordninger som er innrettet for å skape aktivitet i frivilligheten. Voksenopplæringsmidler er en kjent og enkel ordning som frivilligheten og idretten kjenner, og som kan og bør brukes for å skape økt aktivitet i frivilligheten i tråd med formålet med stimuleringsordningen.

Studieforbundene kan løse forvaltningen av tilskuddene til opplæring i frivilligheten effektivt, ubyråkratisk og uten nevneverdig merutgifter. Vofo foreslår 1/6 av stimuleringsordningen kanaliseres gjennom studieforbund, 1/6 av stimuleringsordningen kanaliseres gjennom Frifond organisasjon, 1/3 av stimuleringsordningen kanaliseres gjennom momskompensasjonsordningen og at 1/3 forvaltes som en søkbar ordning hos Lottstift for kompensasjon for bortfall av inntekter og påførte kostnader ved lokale smitteutbrudd mv.

Midlene som kanaliseres gjennom studieforbundene medfører at de kan doble sine timesatser til lokale kursarrangører og kompensere for ekstra utgifter som følger med smittevern. Dette vil bidra til ønsket måloppnåelse ved bruken av stimuleringsmidlene.

Med vennlig hilsen

Voksenopplæringsforbundet

Rune Foshaug
Generalsekretær

Stian Juell
Assisterende generalsekretær